

Nr 90.

Ankom till riksdagens kansli den 24 mars 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till byggnad m. m. för ett tekniskt laboratorium.

(1:a avd.)

I proposition (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1939/40 hade Kungl. Maj:t under utgifter för kapitalinvesteringar (bilaga 8) under rubriken Statens allmänna fastighetsfond, Handelsdepartementet, föreslagit riksdagen (punkt 3) att i avbidan på särskild proposition i ämnet till uppförande av byggnad för ett tekniskt laboratorium för budgetåret 1939/40 beräkna ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i proposition nr 129, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 24 februari 1939, föreslagit riksdagen att

dels till Uppförande av byggnad för tekniskt laboratorium såsom kapitalinvestering i statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 177,000 kronor;

dels ock till Inredning och utrustning av tekniskt laboratorium under tionde huvudtiteln för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 15,000 kronor.

Departementschefen har inledningsvis erinrat därom, att ingenjörsvetenskapsakademien i skrivelse den 17 oktober 1938 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte dels vidtaga åtgärd i syfte att en vid Drottning Kristinas väg norr om statens provningsanstalt belägen tomt ställdes till akademiens förfogande, dels ock bevilja akademien ett anslag å 200,000 kronor för att å nämnda tomt uppföra en laboratoriebyggnad.

Akademien har till stöd för berörda framställning återopat ett trängande behov av ökat laboratorieutrymme för flera av dess forskningsinstitut.

I en ny skrivelse den 24 januari 1939 har akademien såsom ett alternativ föreslagit, att till byggnadsstyrelsens förfogande ställdes ett belopp av 163,000 kronor för uppförande inom statens provningsanstalts tomt av en laboratoriebyggnad samt att ett anslag av 15,000 kronor beviljades för anskaffning av vissa möbler och annan inredning till byggnaden.

Yttranden i ärendet hava avgivits av riksmarskalksämberet, kommerskollegium, byggnadsstyrelsen, styrelsen för statens provningsanstalt och styrelsen för tekniska högskolan.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande:

Behovet av åtgärder för den tekniska forskningens tillgodoseende i Sverige i större omfattning och efter mera planmässiga linjer än hittills har genom industriens i rask takt på skilda områden fortskridande utveckling kommit att framstå såsom alltmer trängande. En utredning i ämnet har, såsom nämnts i det föregående, igångsatts genom Sveriges industriförbund. Under hösten 1938 hava utredningsmännen företagit en resa till England för att studera det tekniska forskningsväsendets organisation därstädes, i vilken resa jämväl deltagit en representant för staten. Spörsmålet angående hur frågan här i landet lämpligast skall lösas är emellertid tämligen invecklat, och det torde dröja ännu ganska länge innan slutligt ställningstagande kan ske. I varje fall torde man få räkna med att flera år komma att förflyta, innan utredningsarbetets resultat hunnit omsättas i praktiken.

Den tekniskt vetenskapliga forskningen är av betydelse icke blott för de industrier, som därav närmast beröras, utan för samhället i dess helhet. Det är av vikt att, i avbidan på resultatet av den pågående utredningen, det arbete, som redan bedrivs på förevarande område, understödjes. Inom ingenjörsvetenskapsakademien utföras tekniskt vetenskapliga forskningar av i och för sig avsevärd betydelse och omfattning. Åtskilliga uppgifter härutinnan hava pålagts akademien av statsmakterna. Verksamheten möjliggöres också genom bidrag till driftkostnaderna av statsmedel. Emellertid har, såsom akademien framhållit, de alltmer hopade göromålen medfört, att tillgängliga lokalutrymmen icke längre förslå. Försök hava gjorts att genom förhyrning av någon lämplig byggnad eller del därav avhjälpa bristen, men dessa försök hava strandat, framför allt emedan det arbete, akademien utför, icke väl lämpar sig att bedrivas i hyreshus. I detta läge har akademien framkommit med sitt nu förevarande förslag, att genom statens försorg måtte uppföras en byggnad för forskningsändamål, vilken byggnad tillsvidare skulle få disponeras av akademien. Det trängande behovet av ökat utrymme för akademiens arbete synes göra denna framställning synnerligen behjärtansvärd. Såsom framgår av utredningen är det närmast fråga om vidgade möjligheter till kemiska laborationer av olika slag i syfte att finna utvägar till ett bättre utnyttjande av våra inhemska bränsletillgångar. Jag tillstyrker att åtgärder, såvitt möjligt, vidtagas för tillgodoseende av akademiens önskemål.

Det av akademien i första hand framförda förslaget avser, såsom nämnts, att för en blivande tekniskt vetenskaplig forskningsinstitution skulle reserveras ett område å Djurgården vid Drottning Kristinas väg norr om statens provningsanstalt, samt att redan nu där skulle uppföras en institutionsbyggnad, som emellertid tillsvidare, i avbidan på resultatet av förut omförmälda utredning, skulle få användas för akademiens verksamhet. Lämpligheten av att, på sätt som sålunda skulle ske, föregripa en utredning, vilken ännu befinner sig på ett allenast förberedande stadium, torde dock kunna ifrågasättas. Betänkligheterna bliva så mycket större, då, enligt vad i ärendet upplysts, framdragandet till nämnda område av vatten- och avloppsledningar m. m. — åtgärder som skulle bliva nödvändiga redan vid uppförandet av den nu föreslagna byggnaden — beräknas draga en kostnad överstigande kostnaden för byggnaden. Akademien har också själv blivit tveksam angående genomförbarheten nu av detta förslag och alternativt hemställt, att byggnaden skulle i stället förläggas inom det för statens provningsanstalt avsedda området, varigenom bland annat skulle bortfalla nyssnämnda ledningskostnader. Såsom framgår av redogörelsen hava planer tidigare varit uppe att å ifrågavarande plats uppföra en central för röntgenprovning av svetsfogar.

Dessa planer synas emellertid knappast ännu vara mogna att förverkligas. Det är å andra sidan säkerligen allenast en tidsfråga, när provningsanstaltens utrymmesbehov skall behöva tillgodoses genom nybyggnad. Akademiens förslag, att den för röntgencentralen planerade byggnaden, i något större storlek, nu skulle uppföras för provningsanstaltens räkning men, under tiden tills den behöver tagas i anspråk för provningsändamål, få disponeras av akademien, har i princip tillstyrkts av anstaltens styrelse. För egen del anser jag detta förslag innebära en framkomlig väg till lösning av akademiens lokalproblem utan att därigenom andra intressen behöva åsidosättas.

Jag tillstyrker, att medel för ändamålet nu anvisas. Byggnaden bör ingå i statens allmänna fastighetsfond. I enlighet med vad provningsanstalten föreslagit bör ingenjörsvetenskapsakademien medgivas nyttjanderätt till byggnaden för tiden till och med den 30 juni 1943. Därefter skall, om byggnaden då behöves för provningsanstaltens verksamhet, nämnda anstalt äga taga den i anspråk för sina uppgifter. Det är att hoppas att under tiden frågan om den tekniskt vetenskapliga forskningens ordnande kunnat vinna sin lösning.

Byggnaden bör, med hänsyn till sitt syfte, uppföras och inredas i samförstånd med provningsanstalten. I enlighet med byggnadsstyrelsens beräkningar torde få avses för byggnadskostnaderna 175,500 kronor samt för inredning och utrustning 15,000 kronor. Sistnämnda belopp torde bära uppföras under tionde huvudtiteln såsom särskilt reservationsanslag.

På sätt framgår av provningsanstaltens senare utlåtande skulle den sålunda tillstyrkta byggnaden komma att delvis beröra en till det anstalten angränsande hovjägarbostället hörande trädgård. Ifrågavarande trädgård ingår visserligen i det för provningsanstalten vid dess tillkomst avsedda området men har hittills enligt överenskommelse med riksmarskalksämberet disponerats av boställsinnehavaren. Såsom anstalten framhållit torde det vara nödvändigt för ett rationellt utnyttjande av anstaltens område, att denna inskränkning i anstaltens möjligheter att förfoga över samma område nu bortfaller. Riksmarskalksämberet har under vissa förutsättningar icke haft något att erinra häremot. Frågan om ersättning till Djurgårdskassan för av ämbetet berörda kostnader torde sedermera få upptagas till prövning av Kungl. Maj:t. I varje fall synes ersättningen icke behöva belöpa till något större belopp. Jag föreslår, att för ändamålet må, i den mån så erfordras, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande tagas i anspråk det anslag, som anvisas för byggnadens uppförande. Detta synes med anledning härav bära höjas förslagsvis till 177,000 kronor.

Utskottet har funnit sig bära tillstyrka, att åtgärder vidtagas för tillgodosende av det föreliggande behovet av ökat utrymme för ingenjörsvetenskapsakademiens tekniskt vetenskapliga forskningsverksamhet och har icke funnit anledning till erinran mot den lösning av lokalfrågan, som departementschefen föreslagit. Mot de för ändamålet äskade anslagen har utskottet icke haft något att invända liksom ej heller mot sättet för desammas anvisande.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) till *Uppförande av byggnad för tekniskt laboratorium* såsom kapitalinvestering i statens allmänna fastighetsfond

Statsutskottets utlåtande Nr 90.

för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 177,000 kronor;

b) till *Inredning och utrustning av tekniskt laboratorium* under tionde huvudtiteln för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 15,000 kronor.

Stockholm den 24 mars 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Närvarande: se under utlåtandet nr 88.
